

LEOS JANACEK

Ulusalcı Kimliği ve Post-Romantik Anlayışı

Doç. Emine BİLİR EYÜPOĞLU

© Copyright 2026

Bu kitabın basım, yayın ve satış hakları Akademisyen Kitabevi A.Ş.'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kâğıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolüyle satılmaktadır.

ISBN	Yayın Koordinatörü
978-625-375-911-7	Yasin DİLMEN
Kitap Adı	Sayfa ve Kapak Tasarımı
LEOS JANACEK	Akademisyen Dizgi Ünitesi
Ulusalçı Kimliği ve Post-Romantik Anlayışı	Yayıncı Sertifika No
Yazar	47518
Emine BİLİR EYÜPOĞLU	Baskı ve Cilt
ORCID iD: 0000-0001-5400-1760	Vadi Matbaacılık
Editör	Bisac Code
Eylül DURU	MUS000000
	DOI
	10.37609/akya.4043

Kütüphane Kimlik Kartı
Bilir Eyüpoğlu, Emine.

Leos Janacek Ulusalçı Kimliği ve Post-Romantik Anlayışı / Emine Bilir Eyüpoğlu.
Ankara : Akademisyen Yayınevi Kitabevi, 2026.
104 s. : resim, şekil, harita, nota. ; 160x235 mm.
Kaynakça ve Ek var.
ISBN 9786253759117

GENEL DAĞITIM
Akademisyen Kitabevi A.Ş.

Halk Sokak 5 / A
Yenişehir / Ankara
Tel: 0312 431 16 33
siparis@akademisyen.com

www.akademisyen.com

Bu çalışmada Leos Janacek¹'in piyano edebiyatına bırakmış olduğu eserlerin ülkemizde bilinirliğinin artması, bestecinin müzikal kimliğinin anlaşılması, yorumcuların müzikal ve teknik gelişimine katkı sağlaması ve müzisyenlere yol göstermesi amaçlanmıştır.

Ülkemizde Leos Janacek'in piyano eserlerinin az tanınması, eğitim müfredatlarında ya da konser programlarında sık yer almaması ve besteci hakkında yazılan Türkçe kaynak olmayışı beni bu konuda araştırma yapmaya yöneltmiştir.

Çalışma dört bölümden oluşmakta, ilk bölümde Çek müziği ve bestecileri yer almaktadır. İkinci bölüm Leos Janacek'in yaşamı, müzikal stili ve eserlerinden oluşur. Üçüncü bölümde Moravya ve ulusal müziklerine değinilmiş; bestecinin ulusalcı kimliğini gözler önüne seren halk danslarından üçü formal, armonik, melodik, ritmik, teknik ve müzikal olarak incelenmiş ve piyano yorumu açısından kazanımları değerlendirilmiştir. Son bölümdeyse, yaşamı ve eserleri 19. yüzyıl sonu 20. yüzyıl başlarına karşılık gelen bestecinin, romantik üslup anlayışıyla bestelediği, dönemin politik baskısı ve yapılan protestoların etkisiyle yazılan *I.X.1905 Piyano Sonatı* incelenmiştir.

Çalışmanın oluşturulmasında büyük ölçüde yabancı tezler, kitaplar, makaleler, dergiler ve internet üzerinden yayımlanmış kaynaklardan faydalanılmış, nitel araştırma yöntemlerinden literatür tarama, arşiv kayıtları ve içerik analizi metodu kullanılmıştır.

Kitaptaki fotoğrafların bir kısmı Janacek ve yaşadığı ülkeyle ilgili daha fazla bilgiye ulaşabilmek için gerçekleştirdiğim gezide, bestecinin müze evini, Janacek Akademi'yi ve Mezar Anıtı'nı ziyaretim sonrası oluşturduğum arşivime aittir.

Değerli katkılarından dolayı Moravya Müzesi Leos Janacek arşiv birimine, kapak tasarımını yapan kıymetli arkadaşım Hasret Yılmaz'a, editörlük aşamasında desteğini esirgemeyen sevgili Eylül Duru'ya ve sayın Buğra Gültek'e teşekkürü borç bilirim.

Emine Bilir EYÜPOĞLU

İstanbul, Şubat 2026

¹ Aslen Leoš Janáček olarak yazılan bestecinin adı Leos Yanaček şeklinde okunmaktadır.

ÖNSÖZ

Leos Janacek, 19. yüzyıl sonları ve 20. yüzyıl başlarında karşımıza çıkan en önemli Çek bestecilerden biridir. Her ne kadar daha çok 20. yüzyıl opera müziğine iz bırakmış olsa da, bestecinin piyano yapıtları da çok değerlidir. Bu çalışmada onun duygu yüklü, dramatik müzikal ifadelerinin, renkli ve kontrast tuşesinin yanı sıra saf, doğal, yöresel armonilerinin zenginliği de gözler önüne serilmektedir.

Müzikolog Hans Hollander, Janacek'in eserlerini dört grupta toplamıştır: Gençlik/Klasik-Romantik (1874-1888), Etnografik (1888-1901), Devrimci (1902-1918) ve Final (1918-1928).² Bu açıdan ele alındığında *3 Moravya Halk Dansı* etnografik olarak adlandırılan döneme, *I.X.1905 Piyano Sonatı* devrimci olarak adlandırılan döneme denk gelmektedir.

Janacek'in halk müziği ve danslarına olan ilgisi onu gezerek araştırmalar yapmaya itmiştir. Doğaya düşkündür, doğayı dinler; eserlerinde konuşma melodisi, natürel sesler, hayvan ve ağaç betimlemeleri gözlemlenir. Bu yüzdendir ki çalışmalarında melodik ve ritmik bir karakter vardır.

Bu çalışmada Janacek'in eserleri analiz edilmeden önce doğduğu ülke, kasaba, eğitim ve iş hayatı, stili, çevresindeki insanlarla ilişkileri, ilgi alanları, karakteri incelenmiş; ulusalcılık ve post-romantizm kavramları üzerinde yoğunlaşmıştır.

² Jennifer Eunji Lee, *Janacek From Pianist's Perspective: A Prescriptive Analysis of On An Grown Path, The Sonata I.X.1905 and in The Mist*, The Degree Doctor of Music, The Ohio State University, 2003

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....v

BÖLÜM 1

ÇEK MÜZİĞİ VE BESTECİLERİNE GENEL BAKIŞ1

1.1. Çekya ve Müziği1

1.2. Çek Besteciler4

1.2.1. Rönesans Dönem Bestecileri4

1.2.2. Barok Dönem Bestecileri4

1.2.3. Klasik Dönem Bestecileri.....5

1.2.4. Romantik Dönem Bestecileri6

1.2.5. Modern Dönem Bestecileri.....6

BÖLÜM 2

LEOS JANACEK'İN YAŞAMI VE SANATÇI KİMLİĞİ.....9

2.1. Yaşamı.....9

2.2. Müzik Stili15

2.3. Eserleri22

2.3.1.Operaları22

2.3.2. Bale Eserleri22

2.3.3. Orkestra Eserleri.....22

2.3.4. Oda Müziği Eserleri23

2.3.5. Org Eserleri.....24

2.3.6. Piyano Eserleri.....24

2.3.7. Koro/Vokal Eserleri25

2.4. Leos Janacek'in Piyano Müziğinde Kullandığı Çekçe Terimler29

BÖLÜM 3

LEOS JANACEK'İN ESERLERİNDE ULUSALCI ANLAYIŞ.....31

3.1. Moravya'ya Genel Bakış31

3.2. Janacek ve Moravya Folklor Müziği34

3.3. 3 Moravya Halk Dansları'nın Form, Teknik ve Müzikal Açılardan Analizi35

3.3.1. Ej, Danaj!.....36

3.3.2. Celadensky	39
3.3.3. Pilky.....	42
BÖLÜM 4	
L. JANACEK'İN ESERLERİNDE POST-ROMANTİK ANLAYIŞ.....	45
4.1. Post-Romantizm'e Genel Bakış.....	45
4.2. Dönemin Siyasi, Politik Durumu Doğrultusunda <i>I.X.1905</i> Piyano Sonatı'nın Ortaya Çıkışı.....	46
4.3. <i>I.X.1905</i> Piyano Sonatı'nın Form, Teknik ve Müzikal Açıdan Analizi	47
4.3.1. Predtucha	47
4.3.2. Smrt (Elegy)	56
Sonuca Doğru	63
Kaynakça	65
Ek 1. Notalar.....	67
Ek 2. Yazarın Arşivinden Fotoğraflar (2020).....	82
Ek 3. Fotoğraflar (Moravya Müzesi Leos Janacek Arşivi, 2025).....	89
Ek 4. Fotoğraf Listesi.....	94
Yazar Hakkında	95

KAYNAKÇA

- Bauer Glen & Beckerman Michael, *Janacek and Czech Music Proceedings of The International Conference*, St. Louis, Studies in Czech Music no. 1, Pendragon Press, 1988
- Boran, İlke & Şenürkmez, Kıvılcım Yıldız, *Kültürel Tarih Işığında Çoksesli Batı Müziği*, Yapı Kredi Yayınları, 2007
- Dönmez, Banu Mustan & Oyan, Selin, “Ulusalçılık Akımı” Bağlamında Yerel Müzik Öğelerinin Uluslararası Sanat Müziğindeki Kullanımı, Akademik Sosyal Araştırmalar dergisi, yıl: 3, sayı: 18, Aralık 2015, s. 87-102
- Finkelstein, Sidney, *Besteci ve Ulus (Müzikte Halk Mirası)*, Pencere Yayınları, çev.: Halim Spatar, İstanbul, 1995
- Kalhous, David, *Leoš Janáček and His Works for Piano in Musical, Aesthetic and Cultural Context*, Doctor of Musical Arts, Evanston, Illinois, July 2013
- Lanfrit-Hait, Melissa, *Leos Janacek's Sonata I.X.1905 and In The Mists: An Aesthetic and Pianistic Analysis*, Doctor of Musical Arts, Five Town College, 2009
- Lee, Jennifer Eunji, *Janacek From The Pianist's Perspective: A Prescriptive Analysis of On An Overgrown Path, The Sonata I.X.1905 and In The Mists*, The Degree Doctor of Music, The Ohio State University, 2003
- Leos Janacek: Compositions for Piano*, Complete Critical Edition, Series F / Volume 1, Supraphon Praha and Barenreiter, London, 1978
- Reissner, Martin, *Leos Janacek: Icon of The Brno Parnassus of Artists, History, Sights, Personalities*, Music and Leos Janacek, 2012
- Say, Ahmet, *Müzik Sözlüğü*, 1. baskı, Müzik Ansiklopedisi Yayınları, Ankara, 2002
- Selanik, Cavidan, *Müzik Sanatının Tarihsel Serüveni*, Doruk Yayınları, Ankara, 1996
- Schonberg, Harold C., *Büyük Besteciler*, Doğan Kitap, çev.: Ahmet Fethi Yıldırım, İstanbul, 2013
- Vainiomaki, Tiina, *The Musical Realism of Leos Janacek: From Speech Melodies to a Theory of Composition*, Department of Philosophy, History, Culture and Art Studies Faculty of Arts University of Helsinki, Finland, 2012
- Yıldız, Diñer, *Ulusal Müzik ve Musorgski*, Sevda-Cenap And Müzik Vakfı Yayınları, Ankara, 2001
- Wilson, Jane Ann Henry, *The Piano Music of Leos Janacek*, The Degree Doctor of Music, Indiana University, 1980
- Wingfield, Paul, *Janacek Studies*, Cambridge University Press, New York, 1999

Web siteleri:

- <https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/c/c1/Czechoslovakia.png>
- <https://www.allmusic.com/artist/leos-jan%C3%A1ek-mn0002137142/biography>
- <http://www.leosjanacek.eu/en/life/>
- <https://www.musica.cz/en/composers/>
- <https://www.nytimes.com/1983/03/20/magazine/leos-janacek-the-vindication-of-a-composer.html>
- Moravyan Müzesi Leos Janacek Arşiv Birimi, 2025
- Yazarın Fotoğraf Arşivi, 2020